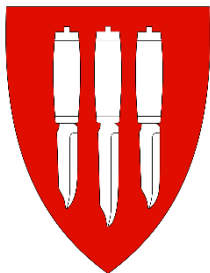

Vedtatt av kommunestyret
19.06.2023

2023 - 2028

Plan for friluftslivets ferdselsårer

Gjerstad kommune

Friluftsrådet | Sør

Geir Henning Waagsnes

Marthe Marie Ruud

INNHOLDSFORTEGNELSE

BAKGRUNN FOR PLANEN	3
MÅL OG STRATEGIER.....	3
FORHOLDET TIL ANDRE PLANER OG NASJONALE FØRINGER.....	4
METODE, ORGANISERING OG PROSESS	6
DEFINISJONER.....	9
FRILUFTSLOVEN OG ALLEMANNSRETTEEN	10
ROLLER, ANSVAR OG ORGANISERING	13
STATUS PÅ STI- OG LØYPENETT.....	14
OMRÅDE 1 – SUNDE - FOSSEN	14
OMRÅDE 2 – BROKELANDSHEIA - KLAVFJELL	15
OMRÅDE 3 – MO	15
OMRÅDE 4 – GJERSTAD – MESEL – HOLMEN.....	16
OMRÅDE 5 – KLEIVVANN - VESTØL	16
OMRÅDE 6 – STATSSKOG	17
SKILTING OG MERKING.....	19
MOTTATTE INNSPILL OG VURDERING AV DISSE	20
TILTAK OG STRATEGIER 2023 -	22
TURSTIER OG TURVEIER	22
SKILØYPER.....	23
TILRETTELEGGING.....	24
VEDLEGG.....	25

BAKGRUNN FOR PLANEN

Gjerstad kommune har et mangfoldig sti- og løypenett av ulik standard, varierende grad av skilting/merking og øvrig tilrettelegging, men mangler en samlet oversikt som viser status, vedlikeholdsansvar, driftskostnader, behov, finansiering med mer.

Friluftsområdene brukes av et mangfold av interessenter, og stiene er på mange måte friluftslivets blodårer. Behovene for utbedringer og tilrettelegging av nye områder er mindre kjent. Det er dette gapet denne planen skal bidra til å lukke.

Planen har status som temaplan. Dette innebærer at planen hverken binder inngrep, arealbruk eller økonomiske prioriteringer. Skal tiltak som foreslås i planen bli bindende, må det innarbeides i annet planverk. I forhold til øvrig kommunal planlegging vil planen være et hjelpemiddel og kunnskapsgrunnlag for kommuneplanens arealdel, reguleringsplaner og sektorplan for idrett og fysisk aktivitet.

MÅL OG STRATEGIER

Hensikten med planen er å sikre nåværende og kommende generasjoner tilgang til turløyper i umiddelbar nærhet av tettsteder, sentrumsområder og regionalt viktige utfartsområder, og ivareta disse på en bærekraftig måte i arbeidet med kommuneplanens arealdel og øvrig kommunal arealplanlegging.

MÅLSETNINGER:

- få kartlagt status og vedlikeholdsansvar for friluftslivets ferdselsårer
- bidra til økt fysisk aktivitet og økt fysisk og psykisk helse i befolkningen, ved at flere kan og vil ta i bruk sti- og løypenettet i kommunen
- bidra til økt tilrettelegging/attraktivitet for flere stier og løyper ved finansiering gjennom spillemiddelordningen
- tilrettelegge for at flest mulig innbyggere skal ha gode og tilgjengelige turmuligheter nært der de bor
- gi kommunen et verktøy i arbeid knyttet til arealforvaltning, og gi en mulighet til å hensynta prioriterte stier/løyper
- bidra til bedre organisering av drift og vedlikehold av stier og løyper, spesielt i nærheten av tettsteder, sentrumsområder og regionalt viktige utfartsområder i kommunen
- på sikt bidra til enhetlig merking og skilting

STRATEGIER FOR Å OPPNÅ MÅLENE:

- bruk av standard grunneieravtale mellom grunneiere og tiltakshavere
- sørge for ny merking/skilting etter merkehåndboka der merking/skilting er gammel eller der tiltak krever det fordi det skal søkes om spillemidler
- bidra til skriftlige grunneieravtaler der det skal søkes spillemidler og på spesielt prioriterte løyper/stier
- få på plass en frivillighetspolitikk og mulige ressurser til de frivillige
- sørge for at temaplanens målsetninger og strategier innarbeides i kommunens øvrige planverk og økonomiplan
- bidra til at stier fra bolig- og hytteområder til nærliggende turområder skiltes og tilrettelegges
- få en oversikt over infotavlene i kommunen og oppdatere eller supplere med nye

- gjennomgå parkeringsmuligheter og sanitærforhold på de mest brukte løypene/stiene

FORHOLDET TIL ANDRE PLANER OG NASJONALE FØRINGER

REGIONPLAN AGDER 2030

I Regionplan Agder understrekes viktigheten av å finne rett balanse mellom vern av natur- og kulturverdier, og ivaretagelse av lokalsamfunnenes behov for bolig- og næringsutvikling. Det understrekes også viktigheten av å sikre grøntområder og vassdrag og å skape gode koblinger mellom møteplasser og nærturområder.

KOMMUNENS PLANSTRATEGI 2020 - 2024

I planstrategien for Gjerstad kommune nevnes ikke plan for friluftslivets ferdselsårer spesielt, men temaplanen vil danne et viktig grunnlag for revisjon av flere planer som er foreslått i den kommunale planstrategien. Temaplanen for friluftslivets ferdselsårer vil være spesielt viktig for arbeidet med kommuneplanen og sektorplanen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

KOMMUNEPLANEN 2011 - 2023

Kommuneplanen består av en arealdel og en samfunnsdel. Arealdelen angir hovedtrekkene i arealdisponeringen, rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan settes i verk. Kommuneplanen rulleres normalt en gang i løpet av valgperioden.

Arealdelen viser at områdene i nord (Statskogs eiendom) og i vest (Vestølmarka - Kleivvann – Drivheia) er spesielt viktige som utfartsområder for friluftsliv.

Samfunnsdelen poengterer blant annet at:

- *Stier og turmuligheter øker attraktiviteten for bosetting ved Brokelandsheia og Kirkebygda.*
- *Allsidig kultur- og aktivitetstilbud i kommunen er viktig for kommunens innbyggere.*
- *Bedre fremkommelighet med sykkel kan gi sikrere skole- og arbeidsvei.*

Temaplanen for friluftslivets ferdselsårer kan bidra til bedre måloppnåelse innenfor mange viktige samfunnsområder som helse, oppvekst, kultur, bosetting, turisme, arealforvaltning, klima og miljø.

KOMMUNEDELPLANER

- **Kommunedelplan for helse og omsorg 2015**
Det er et mål (kap. 5.1 Folkehelse) at Gjerstad kommune skal legge til rette for at innbyggere i alle aldre kan være fysisk aktive og oppleve et trygt og rusfritt oppvekstmiljø. Målet skal blant annet nås ved å vedlikeholde turnettet i Gjerstad slik at god informasjon, merking og tilgjengelighet ivaretas.
- **Kommunedelplan for oppvekst og utdanning 2015**
I handlingsdelen for oppvekst og utdanning vies aktiv fritid et eget delkapittel.
- **Kommunedelplan for trafiksikkerhet 2018 - 2022**
Her pekes det på forhold som:
Trafikksikker vei mellom bolig, skole, fritidsarena, friområder og servicetilbud.
Snarveier for gående etableres der det er hensiktsmessig for å korte ned avstander.
I nye boligområder skal infrastrukturen organiseres slik at barns behov for en viss aksjonsradius, på kryss og tvers og ut til tilstøtende områder skal ivaretas.
Påse at det ved arealplanlegging etableres løsninger for gående og syklende.
- **Kulturminnevernplan 2020 - 2023**
Synliggjøring av kulturminner og krigsminner langs 10 foreslåtte stier.

KOMMUNALE TEMA- OG FAGPLANER

- I sektorplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2017 – 2020, står det under anlegg for friluftsliv at følgende tiltak skal prioriteres/vurderes:
Rehabilitering, vedlikehold og videreutvikling av turstinettet.
Opprusting av løypene vil kreve en del nye karttavler, skilt, skiltstolper, klopper og broer.
Sikre at alle grender og befolkningssentre i bygda har turløyper i nærområdet.
Sette fokus på utedager for barnehage og skole, samt generelt fokus på fysisk fostring.
Tiltak som stimulerer til å få egne ansatte ut på tur eller drive annen fysisk aktivitet.
- Klima og energiplan for Gjerstad kommune 2020-2032
Utbedre gang- og sykkelveier til sentrum og skole.
Utrede muligheten for tilrettelegging slik at ansatte sykle/gå til/fra jobb.
- Utviklingsplan for Brokelandsheia 2009 - 2029

NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER

- Stortingsmelding om friluftsliv (Meld. St. 18 2015 – 16) Naturen som kilde til helse og livskvalitet.
- Regjeringens handlingsplan for friluftsliv (2018) – Natur som kilde til helse og livskvalitet.
- Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv - en satsing på friluftsliv i hverdagen (2014–20).
- Stortingsmelding om folkehelsen (Meld. St. 19 2018 – 19) – Gode liv i et trygt samfunn
- Veileder for arbeid med plan for friluftslivets ferdselsårer (M-1292 | 2019)
- Gjeldende forskrifter og forvaltningsplaner for verneområder.

METODE, ORGANISERING OG PROSESS

AVGRENSNING

Plan for friluftslivets ferdselsårer skal omhandle fotturer, skiturer og sykkelturner. Plan for friluftslivets ferdselsårer skal ta for seg hele kommunen, men nye tiltak prioriteres nær tettsteder, sentrumsområder og i regionalt viktige utfartsområder.

Friluftspunkt tas ikke med, da disse allerede er registrert i forbindelse med utarbeidelsen av de kommunale turkartene og veltet over i norgeskart.no

ORGANISERING

Kommunedirektøren er prosjekteier, og fremmer planutkastet for politisk behandling i planutvalget og kommunestyret.

Det er etablert en tverrfaglig, administrativ arbeidsgruppe bestående av:

Frode Lindland, Gjerstad kommune
Gøran Brovig, Gjerstad kommune
Tonje Berger Ausland, Gjerstad kommune
Geir Henning Waagsnes, Friluftsrådet Sør
Marthe Marie Ruud, Friluftsrådet Sør

Friluftsrådet Sør har stått for det løpende arbeidet med planen.

MEDVIRKNING

Oppstart av planarbeidet ble kunngjort i slutten av april 2021. Det ble opprettet egen side på kommunens- og friluftsrådets FB- og nettside, med informasjon om planarbeidet og medvirkningsprosessen. Det ble i tillegg sendt ut en pressemelding og annonsert i følgende aviser:

Frolendingen:	Onsdag 28. april, onsdag 12. mai og onsdag 26. mai.
Tvedestrandsposten:	Torsdag 29. april, lørdag 15. mai og lørdag 29. mai.
Aust-Agder Blad:	Torsdag 29. april, lørdag 15. mai og lørdag 29. mai.
Agderposten:	Fredag 30. april, lørdag 15. mai og lørdag 29. mai.

Pandemien gjorde det umulig å starte med fysiske møter med gruppearbeid og det ble derfor gjennomført digital medvirkning. Friluftsrådet Sør utformet innhold på sine nettsider med informasjon om planarbeidet og mulighetene for medvirkning. Det ble tilrettelagt for medvirkning via digitalt innmeldingsskjema, innmelding på e-post og via post. Frist for innmelding var 31.05.2021, men innmeldingsskjemaet forble åpent en periode etter fristen var utgått.

Kommunen informerte lag og foreninger per e-post, med utgangspunkt i sine kontaktlister.

Følgende medvirkningstiltak er gjennomført:

- Politisk forankring vedtak
- Etablering av arbeidsgruppe
- Annonsering av oppstart
- Informasjon og innspillmuligheter lagt ut på kommunens og friluftsrådets facebookside
- Digital innmelding av innspill
- Medvirkningsmøter med frivillige områdeansvarlige

- Møter med arbeidsgruppa
- Sendt på høring med frist
- Politisk behandling

ARBEIDSPROCESS

Friluftsrådet Sør har gjort alle registreringer og digitalisert de registrerte traséene, samt hatt møter med relevante privatpersoner og lag/foreninger for innspill. Arbeidsgruppa har bidratt med å kvalitetssikre registreringene.

Oversikt over møter for medvirkning og i arbeidsgruppa:

Dato	Sted	Tema	Deltakere
19.11.2021	Friluftsrådet Sørs lokaler	Oppstartsmøte	Frode Lindland, Gøran Brovig, Tonje Berger Ausland, Ole Jakob Bråten, Jostein Vestøl, Geir Henning Waagsnes, Marthe Marie Ruud
des.21		Gjennomgang av egenskapstabell områdeansvarlige	Olav Brokeland, Helge Wroldsen, Ole Jakob Bråten, Jostein Vestøl, Torgrim Landsverk
jan.22		Gjennomgang av egenskapstabell kommunen	Frode Lindland, Gøran Brovig, Tonje Berger Ausland
31.01.2022	Teams	Gjennomgang av egenskapstabell kommunen	Frode Lindland, Gøran Brovig, Marthe Marie Ruud
23.05.2022	Gjerstad kommunehus	Avsluttende møte – gjennomgang av egenskapstabell og utkast til skriftlig plan	Frode Lindland, Gøran Brovig, Tonje Berger Ausland, Ole Jakob Bråten, Jostein Vestøl, Olav Brokeland, Geir Henning Waagsnes, Marthe Marie Ruud

KARTLEGGING OG REGISTRERING

Friluftsrådets arbeid med den kommunale turkartserien og turbøker, og sykkel-/padleguide danner til sammen en god oversikt over ferdselsårene i kommunen. Innspill fra lag og foreninger, grunneiere og enkeltpersoner har vært viktig i prosessen. Registreringen har i hovedsak tatt for seg den fysiske infrastrukturen med følgende elementer:

- Merkede ferdselsårer med driftsansvar.
- Merkede ferdselsårer med uavklart driftsansvar.
- Behovet for utbedringer av eksisterende traséer.
- Behovet for eventuelle nye traséer.

De to første kategoriene lastes opp i rettikartet.no og blir etter en kvalitetssjekk av Statens kartverk publisert i norgeskart.no. De to siste kategoriene forvaltes av den enkelte kommune, som er ansvarlig for publisering av nye merkede ferdselsårer i norgeskart.no. Sammen med kartlagte og verdsatte friluftslivsområder i kommunen, publisert i naturbase.no, vil dette utgjøre et viktig kunnskapsgrunnlag for kommunen i saksbehandling, rapportering og planlegging.

En turrute som skal forvaltes i databasen for tur- og friluftsruter må være avtalt med grunneier, merket/skiltet og være knyttet opp mot et forvaltningsregime. Det betyr at det må være noen som har ansvar for tilrettelegging som skilting og/eller merking.

Matestier (tilførselsstier) og stier uten skilting/merking kan registreres dersom de har en funksjon for en turrute det er knyttet et forvaltningsregime til.

Det skal ikke registreres turforslag i databasen, men turrutene som er registrert i databasen kan benyttes i karttjenester på internett og som grunnlag for produksjon av papirkart som viser turforslag. Turforslag registreres av friluftsrådet på telltur.no.

Merkede og skiltede turruter som ikke allerede er registrert i databasen, skal registreres. Endringer i geometri skal registreres, dersom man finner feil i dataene som allerede er lagt inn i databasen. Turruter som ikke lenger er i bruk, skal fjernes fra databasen.

Merkehåndboka beskriver fremgangsmetode, krav og tips for tilrettelegging av turruter.

DEFINISJONER

At alle interessenter har en felles forståelse for begrepene som brukes, er en viktig forutsetning for en god medvirkning- og arbeidsprosess. I offentlig forvaltning skilles det imidlertid i flere sammenhenger mellom ulike typer stier og løyper. Følgende definisjoner er hentet fra Miljødirektoratet og merkehåndboka:

Friluftsliv: Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse.

Ferdselsåre: Traséer for ferdsel som er synlige i terrenget i den sesongen som er aktuell for bruk, og leder for ferdsel på vann og over breer.

Sti: Tydelig, smalt og sammenhengende tråkk i terrenget som har oppstått gjennom bruk eller aktiv tilrettelegging.

Turvei: Opparbeidet og sammenhengende ferdselsåre med jevnt og fast toppdekke i minst 1,2 m bredde.

Kyststi: Nettverk av stier, turveier, gang- og sykkelveier og ulike typer vei, så nær kysten som mulig. I noen tilfeller går Kyststien også over svaberg.

Sykkelløype: Lite eller enkelt tilrettelagte ruten uten fast dekke for ferdsel med sykkel.

Rideløype: Tilrettelagt rute med fast dekke for ferdsel på/med hest.

Skiløype: Ferdselsårer på snødekt mark som jevnlig tråkkes eller prepareres, eller som merkes eller kvistes som traséer for vinterferdsel.

Led: Ferdselsårer på vann og over breer.

Turrute: Skilta, merka og kartfestet trasée for ferdsel i den sesongen som er aktuell for bruk. Det skilles mellom flere typer turruter, se Merkehåndboka.no for mer informasjon.

Turforslag: Anbefalt tur. Turforslag er ikke en del av det offentlige kartgrunnlaget (DOK). Turforslag formidles på ulike turportaler, som telltur.no

FRILUFTSLOVEN OG ALLEMANNSRETTE

Allemannsretten gir som utgangspunkt enhver rett til å ferdes og oppholde seg i utmark uavhengig av hvem som er grunneier. Retten består av tre hovedelementer: ferdselsretten, oppholdsretten og høstingsretten. Ved siden av retten til ferdsel, opphold og høsting, innebærer allemannsretten også en plikt om å ferdes hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Dette betyr at man ved ferdsel ikke skal påføre skade eller ulempe for eier, bruker, miljøet eller andre.

Allemannsretten gjelder i hovedsak i utmark. Skille mellom hva som regnes som innmark og utmark er derfor viktig for å forstå hvor det er lov å ferdes. I friluftsløven gjøres dette rede for slik:

«Som innmark eller like med innmark reknes i denne lov gårdsplass, hustomt, dyrket mark, engslått og kulturbeite samt liknende område hvor allmenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrenghet for eier eller bruker. Udyrkete, mindre grunnstykker som ligger i dyrket mark eller engslått eller er gjerdet inn sammen med slikt område, reknes også like med innmark. Det samme gjelder område for industrielt eller annet særlig øyemed hvor allmenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrenghet for eier, bruker eller andre.

Med utmark mener denne lov udyrket mark som etter foregående ledd ikke reknes like med innmark.»

Innmark er som hovedregel all dyrket jord: åker, eng, kulturbeite, hage, gårdsplasser, hustomter og industriareal. Det som ikke regnes som innmark, er utmark.

OM FERDELSRETTE

Allemannsretten gjelder som hovedregel alle andre steder enn innmark, i tillegg til på frossen eller snødekt åker og eng mellom 15. Oktober og 30. April. Oppstår det skade på marken i dette tidsrommet, kan grunneier forby ferdselen.

Retten til ferdsel i innmark er begrenset både med hensyn til tid og sted. Sommerstid må man holde seg til veier eller stier i innmark hvis de fører til utmark, men uten å passere gjennom gårdsplass eller over hustomt eller på annen måte være til fortrenghet eller ulempe for eier eller bruker.

Formuleringen «ferdsel til fots» omfatter også ferdsel på ski.

På vei og opparbeidet sti på innmark som fører til utmark er det fra 2012 lov til å gå, ri, kløve, sykle og ake. Dette gjelder likevel ikke på en naturlig sti som fører til utmark. Skillet mellom naturlig og opparbeidet sti er derfor viktig for å vite om det er lov til ri, kløve, sykle eller ake på en trasé. I forarbeidene til loven er dette forklart slik;

«Med opparbeidet sti menes en ferdselsåre der det er gjennomført mer eller mindre omfattende terrenginngrep som f.eks. påkjøring av grus/pukk, kløpping av bekk eller legging av planker over myr, for å lette ferdsel og evt. hindre skader på omkringliggende natur/dyrket mark. Opprinnelsen til stien kan være f. eks. dyretråkk, barnetråkk eller merking av en ferdselsåre som etter noe tids bruk har behov for opprusting.»

Ferdsel til fots er tillatt på både naturlige og opparbeidede stier gjennom innmark, under forutsetning av at ferdselen skjer uten å passere gjennom gårdsplass eller over hustomt eller på annen måte å være til utilbørlig fortrenghet eller ulempe for eier eller bruker. Skogplantefelt var frem til 2012 regnet som innmark, men dette har nå status som utmark. Ferdsel skal likevel skje på en hensynsfull og varsom måte uten å påføre skade på skogplantefeltet.

I verneområdene er det ofte egne regler for ferdsel.

OM FERDELSKULTUR OG ALLEMANNSPLIKTENE

Selv om det er en rett til fri ferdsel og opphold i norsk natur, innebærer ikke dette en frihet uten grenser. Friluftslovens § 11 gir en generell bestemmelse om ferdselskultur, som gjelder for alle typer ferdsel og opphold i naturen. Det stilles krav om at man ved ferdsel eller opphold «*på annen manns grunn eller sjøen utenfor, skal opptre hensynsfullt og varsomt, for ikke å volde skade eller ulempe for eieren, bruker eller andre, eller påføre miljøet skade*». Hensynet til miljøet i vid forstand ble tatt inn i Friluftsloven ved revisjonen i 1996 og gjelder både natur og dyr.

Du skal alltid, enten du ferdes i innmark eller i utmark, lukke grunder etter deg og vise hensyn til dyr som beiter. Ved ferdsel med hund, skal båndtvang respekteres.

MERKING OG TILRETTELEGGING AV STIER OG LØYPER

Utgangspunktet er at alle fysiske tilretteleggingstiltak krever grunneiers tillatelse. Dette innebærer opparbeidelse, merking og visse typer arbeid på stier, skiløyper og rasteplasser. Det er derfor viktig at tiltakshaver går i dialog med grunneier så tidlig som mulig i slike prosesser, og at det brukes standard grunneieravtale.

Kommunen kan i henhold til friluftsloven § 35, merke, varde, kloppe og iverksette andre mindre tiltak for å lette ferdselen i utmark. Selv om dette kan utføres uten tillatelse, skal grunneier eller bruker, varsles før tiltaket settes i verk. Kommunen kan også gi organisasjoner som har til formål å fremme reise- og/eller friluftsliv, rett til å varde og merke bestemte ruter og turstier i utmark. Før kommunen gjør vedtak etter § 35 skal det føres forhandlinger mellom grunneier og tiltakshaver. Tillatelse til merking og skilting gjøres som enkeltvedtak.

BORTVISNING, FYSISKE STENGSEL OG FORBUDSKILT

Friluftsloven § 13 omhandler ulovlige stengsler eller oppsetting av skilt med ferdselsforbud.

Eier eller bruker av grunn må ikke ved stengsel eller på annen måte vanskeliggjøre ferdsel, opphold, bading eller høsting som er tillatt i denne lov, med mindre det tjener hans berettigete interesser og ikke er til utilbørlig fortrensel for allmenhetens utøvelse av allemannsrett.

Paragrafen setter med dette visse grenser for grunneiers adgang til å fritt utnytte sin eiendom på en måte som vanskeliggjør allmenhetens utøvelse av allemannsretten med mindre det tjener grunneierens berettigete interesser. Stengsler som har som primærformål å hindre folk i å utøve allemannsretten er ulovlig.

Dersom ferdsel gjør nevneverdig skade på en eiendom, eller er til vesentlig hinder for bruken som eier eller bruker gjør eller ønsker å gjøre av den, kan kommunen med samtykke av eier eller bruker bestemme hel eller delvis sperring av eiendommen i henhold til friluftsloven § 16. Denne sperringen kan likevel bare gjelde for inntil 5 år om gangen og vedtaket må stadfestes av statsforvalteren. Grunneier eller bruker har likevel rett til å vise bort folk som opptre hensynsløst eller ved utilbørlig atferd utsetter eiendommen eller berettigete interesser for skade eller ulempe (Friluftsloven § 11). Berettigete interesser kan omfatte både naboer, andre friluftsfolk og vilt. Bortvisning må ikke forveksles med sperring. Grunneier kan etter § 3 selv forby ferdsel på vei eller sti som går gjennom innmark, men bare hvis det er snakk om ferdsel som er egnet til å volde nevneverdig skade, som for eksempel ved terrengslitasje.

ORGANISERT OG KOMMERSIELL FERDSEL

Allemannsretten gir rett til både organisert og kommersiell bruk av privat grunn, under forutsetning av at hver enkelt deltager og gruppen som helhet holder seg innenfor de rettigheter og plikter frilufsloven og allemannsretten fastsetter. Sentralt står plikten om god ferdselskultur i § 11. Når mange ferdes sammen øker faren for at det kan oppstå ulempe for grunneier og skade på naturen. Hver enkelt, og gruppen som helhet, plikter derfor å være ekstra aktsomme.

Friluftsmøter, idrettsstevner og lignende sammenkomster som kan medføre nevneverdig skade eller ulempe, kan ikke avholdes uten samtykke fra grunneier (Frilufsloven § 10). Samtykkekravet kan variere, avhengig av om arrangementet går på sti, i terrenget eller på vei, type aktivitet og omfang. Det må innhentes grunneiers samtykke hvis det skal settes opp sperringer, samle folk, ha start eller innkomst, eller hvor sammenstimling av folk kan medføre nevneverdig skade eller ulempe. Dette gjelder særlig friluftsmøter, idrettsstevner og lignende. For et vanlig idrettsstevne av lokal eller regional karakter betyr dette normalt at grunneiers samtykke må innhentes i området rundt start og mål, og på punkter hvor det er naturlig at publikum vil samle seg. Alle varige installasjoner som settes opp i forbindelse med idretts- eller friluftsstevner krever grunneiers tillatelse på lik linje med andre fysiske tilretteleggingstiltak. Små, midlertidige tilretteleggingstiltak som for eksempel løypeanvisning krever ikke grunneiersamtykke, men skal tas ned etter arrangementet. Utvidelsen fra 2012 som gir rett til sykling, ridning og lignende aktiviteter på vei og opparbeidet sti i innmark som fører til utmark, gjelder ikke for organiserte aktiviteter som sykkeløp og rideklubbaktiviteter. Det anbefales alltid å ha dialog med grunneier og beitelag ved planlegging av arrangement. Der grunneiere ikke lar seg kontakte, kan grunneierlag eller jakt-/utmarkslag kontaktes.

Vennegrupper som finner sammen via sosiale medier faller utenfor det som trenger tillatelse.

OM OPPHOLDSRETTE

Allemannsretten gir deg rett til å raste og overnatte i utmark. Du kan fritt overnatte på samme sted i utmark inntil to døgn i lavlandet, men aldri nærmere hus eller hytte enn 150 meter med mindre annet framgår av forskrift. På innmark skal ikke telt settes opp uten tillatelse fra grunneier. Rasting og telting i plantefelt skal ikke skje når det kan forårsake skade på ungskog eller skogforyngelsesfelt.

OM HØSTINGSRETTE

Allmennhetens høstingsrett kommer av § 5 og innebærer at man ved ferdsel i utmark kan høste ville blomster, planter, bær og sopp, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Denne retten innskrenkes imidlertid av unntak som kan komme av andre lover. Mange arter er for eksempel særskilt vernet og kan derfor ikke plukkes.

FORMIDLING GJENNOM TURBØKER OG ANDRE INFORMASJONSKANALER

Å utgi turkart der turruter, rasteplasser eller lignende er inntegnet krever ikke at det skal foreligge grunneiers samtykke. Det bør imidlertid alltid søkes samarbeid med grunneiere og andre interessenter i slike prosesser for å kunne enes om hvilke hensyn som kan tas.

ROLLER, ANSVAR OG ORGANISERING

GRUNNEIERE

Grunneiere har disposisjonsrett over egen grunn og er med det en svært sentral aktør i planlegging, tilrettelegging og utvikling av sti- og løypenettet. Det er derfor viktig med et godt og formalisert samarbeid mellom kommunen, grunneiere, frivillige organisasjoner og brukere.

KOMMUNEN

Det offentlige er pålagt ansvaret for at det skal være mulig for alle å drive friluftsliv og er øverste arealmyndighet. Kommunen skal i henhold til friluftsløven § 22 arbeide for å fremme friluftsliv innen sitt område og ivareta allmennhetens interesser i alle saker av interesse for friluftslivet. Kommunen har imidlertid ikke en lovpålagt oppgave med å drifte sti- og løypenettet.

Gjerstad kommune inngikk en rekke muntlige avtaler på midten av 1990-tallet, som nå bør gjennomgås og reforhandles.

OMRÅDE- OG STIANSVARLIGE

I Gjerstad har kommunen et godt samarbeid med frivillige område- og stiansvarlige. Kommunen er delt i tre områder med hver sin områdeansvarlige. Innenfor hvert område har områdeansvarlig kontakt med en rekke stiansvarlige som har tilsyn med en bestemt trasé. Hovedandelen av traséene i Gjerstad inngår i denne organiseringen.

Område- og stiansvarlige er frivillige privatpersoner. Rekrutteringen av stiansvarlige er en utfordring.

ORGANISERING AV STI- OG LØYPEARBEIDET

Ved kartlegging av eksisterende traséer i kommunen er det tatt utgangspunkt i følgende kilder:

- Turkart Gjerstad (Friluftsrådet Sør, 2016)
- Norgeskart - Tur- og friluftsruter
- Kommunens nappkart ([Turområder - Gjerstad kommune](#))
- Samtale med de områdeansvarlige

STATUS PÅ STI- OG LØYPENETT

Følgende tabeller gir en oversikt over status på løypenettet i kommunen, med eksisterende, planlagte og foreslåtte traséer. Kommunen er delt i områder for å gjøre fremstillingen mer oversiktlig. Innenfor hvert område er flere traséer slått sammen der det er naturlig for å gjøre fremstillingen mindre omfattende. Se egenskapstabellen i vedlegg for mer detaljert informasjon om hver enkelt trasé.

Alle traséene er registrert med status som viser til status på merking av traséen. De tre kategoriene for status på traséer er: eksisterende, planlagt og foreslått.

Eksisterende: Traséer som er vurdert til å ha tilfredsstillende grad av merking/skilting slik at disse kan lastes opp i Norgeskart (dersom de ikke er lastet opp fra før).

Planlagt: Traséer som er planlagt merket/skiltet, dvs det foreligger en konkret plan på gjennomføring av tiltakene og driftsansvaret for traséen er avklart.

Foreslått: Denne kategorien omfatter traséer som er meldt inn som forslag i løpet av arbeidsprosessen eller foreslått av arbeidsgruppa, det kan være: (1) Traséer som allerede er i bruk (dvs. de eksisterer i terrenget), men ikke er merket. (2) Traséer som tidligere har vært merket, men som vurderes til at merkingen er for gammel/mangelfull til at disse traséene kan regnes som merket i dag – disse foreslås opparbeidet og/eller merket på nytt. (3) Helt nye traséer som må etableres og merkes i terrenget.

OMRÅDE 1 – SUNDE - FOSSEN

EKSISTERENDE/PLANLAGT						
Navn	Bruk	Standard	Merking/skilting	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar, stiansvarlig
1 Vasstøvannet	Fottur	Vei, sti	1995	Muntlig	4,1	Kommunen, Olav Brokeland
2 – 4 Fossen – Kollen – Eiklands verk	Fottur	Vei, sti	2014	Skriftlig	4	Kommunen, Olav Brokeland
5 Lomtjerna	Fottur	Sti	2014	Skriftlig	0,9	Kommunen, Olav Brokeland
6 – 8 Gruveheia – Brudalsstøa – Lillesvartåsen	Fottur	Sti	2014	Skriftlig/ muntlig	7	Kommunen, Olav Brokeland og Odvar V. Eikeland
9 – 10 Espevika – Vika – Knutsmyr	Fottur	Sti, vei	2014, 1995	Muntlig	5	Kommunen, Olav Brokeland og Torstein Holte
11 -13 Rødknuten	Fottur	Sti	2014	Muntlig	2,6	Kommunen, Morten Røed

14 Tjorvelitjerna	Fottur	Sti	2014	Muntlig	1,5	Kommunen, Olav Brokeland
15 Småmyrheia	Fottur	Sti	2014	Muntlig	1,7	Kommunen, Tore Brokeland
17 Hegdesbårten - Tuftjernøygard	Fottur	Vei, sti	2014	Muntlig	2,2	Kommunen, Tore Brokeland
18 – 19 Eikeland/Heiland	Fottur	Sti	2014, 1995	Muntlig	1,2	Kommunen, Odvar V. Eikeland
FORESLÅTT						
Navn	Bruk	Standard	Tiltak	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar
21 Martesplass	Fottur	Sti	Merking og skilting	Muntlig	1	Kommunen, Olav Brokeland

OMRÅDE 2 – BROKELANDSHEIA - KLAVFJELL

EKSISTERENDE/PLANLAGT						
Navn	Bruk	Standard	Merking/ skilting	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar, stiansvarlig
22 – 26 Småtjennheiene (Øst for E18)	Fottur	Sti	2016	Muntlig	5,3	Kommunen, Helge Wroldsen
27 – 32 Klavfjell (Vest for E18)	Fottur	Sti	2016	Muntlig	7,1	Kommunen, Helge Wroldsen
33 Fiane lysløype	Fottur, skitur	Turvei, belysning	Lysløype anses som merket	Skriftlig	1,9	Kommunen
34 (A-D) + 35 Barbumyra – Hestliene	Fottur	Sti	2022, 2016, 1995	Muntlig	6,5	Kommunen, Helge Wroldsen

OMRÅDE 3 – MO

EKSISTERENDE/PLANLAGT						
Navn	Bruk	Standard	Merking/ skilting	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar, stiansvarlig
36 Tveit – Kveim	Fottur	Sti	Etablert i 1995, men fornyet i senere år	Muntlig	5,5	Kommunen, Anders Moe og Olav Brokeland
FORESLÅTT						
Navn	Bruk	Standard	Tiltak	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar
94 – 100 Mo – Buråsen – Rågeitlia – Øygarden – Tveit	Fottur	Sti	Etablering, merking og skilting	Muntlig	10,7	Privat

OMRÅDE 4 – GJERSTAD – MESEL – HOLMEN

EKSISTERENDE/PLANLAGT						
Navn	Bruk	Standard	Merking/ skilting	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar, stiansvarlig
37 – 49 Gjerstad – Mesel (sør for Vestølveien)	Fottur	Vei, sti	2020 eller 2021	Muntlig	20,1	Kommunen, se egenskapstabell for stiansvarlig
50 – 56 Holmen (nord for Vestølveien)	Fottur	Vei, sti	2008 eller 2016	Muntlig	10,1	Kommunen og Gjerstad Historielag
FORESLÅTT						
Navn	Bruk	Standard	Tiltak	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar, stiansvarlig
88 Holmen gård - Horga	Fottur	Sti	Merking/skilting	Muntlig	0,1	Kommunen og Gjerstad Historielag, Vigdis Haugeto Strat
89 Svarvaren – Åsbø	Fottur	Vei	Merking/skilting	Muntlig	1,4	Kommunen, Ole Jakob Bråten, Mary Helena og Kjartan Lie
90 Holmen gård – Bråten	Fottur	Vei	Merking/skilting	Muntlig	2,1	Kommunen, Mary Helena og Kjartan Lie
91 Timmeråsen – Hellåsmyra	Fottur	Sti	Merking/skilting	Muntlig	0,5	Kommunen, Kai Ove Sandåker
92 Tonanmyra – Holstølen	Fottur	Vei	Merking/skilting	Muntlig	1,2	Kommunen, Kai Ove Sandåker

OMRÅDE 5 – KLEIVVANN - VESTØL

EKSISTERENDE/PLANLAGT						
Navn	Bruk	Standard	Merking/ skilting	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar, stiansvarlig
57 – 59 Røykjerrheia – Hundsvatn	Fottur/ sykkel	Sti, turvei	2012, etter merkehåndboka	Skriftlig	9	Vestølmarka Turløyper, Jostein Vestøl og Ole Petter Vestøl
60 – 65 + 67 – 71 Skitraséer Kleivvann – Vestøl	Skitur	Vinterløype	2012 (Drivheia 2021), noe etter merkehåndboka	Skriftlig/ muntlig	34,7	Gjerstad Idrettslag, Vestølmarka Turløyper og Kleivvassveien Veiforening
66 Vegårsheiløypa mot Vedlausfjell	Fottur	Sti	2011, etter merkehåndboka	Ukjent	1,1	Tvedestrand og Vegårshei Turlag, Ingeborg Lobben Gjennestad

72 – 76 Fottraséer Vestølmarka	Fottur	Sti	2012 og 2021, etter merkehåndboka	Skriftlig/ muntlig	12,2	Vestølmarka Turløyper, Jostein vestøl, Oddvar Stormyr og Ole Petter Vestøl
77 Bispevegen	Fottur	Sti	2014, etter merkehåndboka	Muntlig	5,6	Havrefjell Turlag, Mona Hoel
78A Markset - Oterstjenn	Fottur	Sti	2012, etter merkehåndboka	Skriftlig	2,7	Gjerstad Jeger og Fiskeforening, Morten Seland
78B – 80 Markset – Krigsminnesti	Fottur	Sti	2011 og 2013, etter merkehåndboka	Skriftlig	6,2	Havrefjell Turlag, Astrid og Ole Jakob Bråten
81 Solem - Oterstjenn	Fottur	Sti	2012, etter merkehåndboka	Skriftlig	4,5	Gjerstad Jeger og Fiskeforening, Morten Seland
80 Sletteberg - Kleivvann	Fottur	Sti	2022, etter merkehåndboka	Muntlig	3,7	Kommunen, Astrid og Ole Jakob Bråten
102 – 103 Drivheia sommerløyper	Fottur, sykkel	Sti	Planlagt merket i 2023	Skriftlig	5,7	Havrefjell Turlag, Ole Jakob Bråten
FORESLÅTT						
Navn	Bruk	Standard	Tiltak	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar, stiansvarlig
93 Myrkjerrdalen	Fottur	Sti	Eablering, merking og skilting	Muntlig	0,4	Vestølmarka Turløyper, Jostein Vestøl

OMRÅDE 6 – STATSSKOG

EKSISTERENDE/PLANLAGT						
Navn	Bruk	Standard	Merking/ skilting	Avtale	Lengde i km	Driftsansvar, stiansvarlig
83 – 86 Risfjell – Marisheia	Fottur	Sti	2019, etter merkehåndboka	Skriftlig	17,7	Kommunen/ Havrefjell Turlag, Knut Hagelia og Kåre Dalane
87 Den store barlinda	Fottur	Sti	Ja, ukjent år	Offentlig	0,9	Statskog, Kjetil Syrstad

TILTAK PÅ EKSISTERENDE TRASÉER

Kommunen har allerede et stort og variert løypenett, men det er behov for vedlikehold. Det er derfor begrenset med forslag til nye traséer i kommunen, men mange tiltak som er knyttet til eksisterende

traséer for å forbedre disse. Nye tiltak på eksisterende traséer er i all hovedsak fornying av skilting og merking. Oversikt over tiltak knyttet til eksisterende traséer finnes i tabellen på s. 22.

UTGÅENDE TRASÉER

I kommunens løypenett er det enkelte traséer som ikke videreføres av ulike grunner. Disse traséene må derfor fjernes fra turrutebasen til Kartverket.

- 16 Vilitjerna
- 20 Sagåsheia
- 101 Barbulia: Denne traséen krysser jernbanelinjen to ganger og anses som ikke trygg å ferdes på. Det er anlagt nye traséer (34A Barbumyra – Hestliene og 34C Hestliene – Langtjenn) som erstatter denne utgående traséen.

SKILTING OG MERKING

God skilting og merking sammen med informasjon og kartoppslag bidrar til trygg og skånsom ferdsel i naturen. Skilting og merking bringer folk enklere ut i naturen og terskelen for å utøve fysisk aktivitet senkes. Når det gjelder utforming, er det er ikke brukt en felles standard for skilting og merking i nyere tid så langt i kommunen. Design og utseende varierer derfor avhengig av hvem som har vært tiltakshaver. Det er i seg selv ikke en stor utfordring at skilt og tavler utformes ulikt, men det kan skape unødvendig forvirring og bidrar ikke til et helhetlig inntrykk av sti- og løypenettet i kommunen.

Det bør i fremtidig skilting brukes den samme standarden for å bidra til et helhetlig uttrykk og skilte og merke i henhold til [merkehåndboka](#). En rekke tilskuddsordninger krever at skilting og merking gjøres i henhold til føringene som er lagt i merkehåndboka.

På samme måte bør man tilstrebe å bruke samme type informasjonstavler i hele kommunen.

FINANSIERING AV TILRETTELEGGINGSTILTAK

De fleste som ønsker å tilrettelegge for friluftsliv har behov for ekstern finansiering. Det finnes flere kilder man kan søke finansiering fra. Ordningene har ulike frister, kriterier og krav. De mest relevante tilskuddsordningene er:

- Spillemidler via kommunen
- Agder fylkeskommune
- Sparebanken Sør

MOTTATTE INNSPILL OG VURDERING AV DISSE

Alle fysiske tilretteleggingstiltak krever tillatelse fra grunneier. Det er viktig at tiltakene har gehør hos de respektive grunneierne, og at man gjennom dialog kan gjøre eventuelle justeringer av forslagene. Denne planen begrenser seg til å registrere status, ønsker og behov. Avklaring med grunneiere må gjøres i det videre arbeidet med tiltakene av tiltakshaver, med mindre det er grunneieren selv som kommer med forslaget.

Innspill 1
<p>Holmen Gård-løypene, Melås/Landsverk/Regnfjella-løypene:</p> <p>Ønsket tilrettelegging: Merking/skilting Grunneieravtaler: Muntlig Etableringskostnad: 100 000 – 500 000 kr Beskrivelse: (forkortet)</p> <p>Gjerstad kommune er i dag allerede ansvarlige for organiseringen av stimenn osv. Dette bør fortsette og det er de som bør stå ansvarlige også i fremtiden. Kommunen bør også få et ansvar der de bruker ungdom i sommerjobb eller yrkesopptrening til å bruke et par dager på å slå stier i den nedre delen av bygda, hvor det er mye gress som gror seg høyt. Dette bør gjøres før 1. juli, slik at stinettet kan og vil bli brukt over sommeren.</p> <p>Der finnes både muntlige og skriftlige avtaler med grunneiere, men disse begynner å bli gamle og bør gjennomgås.</p> <p>Det er behov for at man lager en felles plan for hele området. Skilting burde kanskje ledes til felles parkeringsområder, slik som Almuestaua/Kirka, Egdalen, Landsverk, Vestøl, Holmen Gård, Kleivane. På denne måten kan folk ta alt fra veldig korte til veldig lange turer fra sentrum i Gjerstad.</p> <p>Vedlegg – skiltplan.</p> <p>Innmelder: Privat</p>
Vurdering:
<p>Det som er av nye forslag i innsendt skiltplan er tatt med. Det gjelder traséer 88 – 93 i egenskapstabellen + at det er lagt inn tiltak om skilting på de traséene som er eksisterende.</p>

Innspill 2

Mo:

Ønsket tilrettelegging: Informasjonstavler

Grunneieravtaler: Muntlig

Etableringskostnad: 100 000 – 500 000 kr

Beskrivelse: Finne stiene, rydding og merking.

Innmelder: Privat

Vurdering:

Foreslåtte traséer er tatt inn, dette er traséer nr 94 – 100 i egenskapstabellen.

TILTAK OG STRATEGIER 2022 - 2025

I tiltaksplanen for ferdselsårer er kostnadsvurderingene gjort på et overordnet nivå, og ment som et hjelpemiddel ved førstegangs prioritering. Større kostnadskrevende tiltak må kostnadsberegnes i forbindelse med spillemiddelsøknader.

Dersom det ikke eksisterer en ansvarsfordeling for området tiltaket ønskes etablert i, bør kommunen føres opp som avtalepart, inntil annet er avklart.

Kommunen har ikke ressurser til å drifte og vedlikeholde alle ferdselsårene, og er helt avhengig av å inngå fadderavtaler / driftsavtaler med lag, foreninger og frivillige område- og stiansvarlige.

Følgende forhold er vurdert ved vektingen av tiltakene:

- Bidrar tiltaket til å oppfylle målet om tilgang til turløyper i umiddelbar nærhet av tettsteder, sentrumsområder og regionalt viktige utfartsområder
- Overordnet kostnadsvurdering og finansieringsmulighet av tiltaket
- Om tiltak er mulig å gjennomføre i planperioden.

Tiltakene er vektet fra 1 til 3, hvor 1 er 1. prioritering, osv.

TURSTIER OG TURVEIER

Vektin g	Navn	Beskrivelse/ kommentar	Status	Tiltak
Sunde – Fossen				
1	1 Vasstøvannet		Merket 1995	Ny merking/skilting
1	9 Espevika – Smiberget		Merket 1995	Skilting, infotavler
1	19 Heiland		Merket 1995	Skilting
2	7 Lillesvartåsen		Merket 2014	Ny merking/skilting, infotavler
2	10 Vika - Knutsmyr		Merket 2014	Ny merking/skilting, infotavler
2	11 – 13 Rødknuten, Rød – Knutdalen, Rødsøygardveien – Rødknuten		Merket 2014	Skilting
2	14 Tjorvelitjerna		Merket 2014	Skilting
2	15 Småmyrheia		Merket 2014	Skilting
2	17 Hegdesbråten - Tuftjernøygard		Merket 2014	Skilting, infotavler
2	18 Eikeland		Merket 2014	Skilting
3	21 Martesplass	Har tidligere vært merket og brukes mye, bør merkes på nytt		Ny merking/skilting
Brokelandsheia - Klavfjell				
1	22 – 35 Alle traséer i området rundt Klavfjell	Se egenskapstabell for detaljer	Merket i hovedsak i 2016	Skilting etter utarbeidelse av stiplan
Mo				
3	94 – 100 Mo – Buråsen – Rågeitlia – Øygarden – Tveit		Ikke merket	Etablering, merking/skilting
Gjerstad – Mesel - Holmen				

1	37 – 38 + 46 Gjerstad kirke – Regnfjell og Mostad – Melåshøgden		Merket 2020	Skilting, infotavler
1	52 + 53 Dalane, Hesthagen, Holmen gård		Merket 2008	Ny merking og skilting
2	39 – 43 Bråten, Melås, Myråsen – Kringlemyr		Merket 2020/2021	Skilting
2	44 Løyte - Myråsen		Merket 2021	Skilting, informasjon om beite og gjerdekliv
2	47- 48 Egddalen – Mesel og Haukås		Merket 2020	Skilting
2	50, 51 + 54 Paviljongen, Åsbø – Dalane og Lokkollen		Merket 2008	Ny merking/skilting
2	55 Holmen – Morkheia		Merket 2016	Ny merking/skilting
2	56 Dalane - Svarvaren		Merket 2016	Ny merking/skilting
2	88 – 92 Holmen gård – Horga, Svarvaren – Åsbø, Holmen gård – Bråten, Timmeråsen – Hellåmyra, Tonanmyra – Holstølen	Nye forslag	Ikke merket	Merking/skilting
Kleivvann – Vestøl				
1	102 – 103 Drivheia sommerløyper	Planlagt åpning sommer 2023	Skal merkes 2023	Skilting, infotavler
2	57 – 59 Røykjerrheia Myrkjerr – Lyngstøl – Hundsvassdalen	59 Hundsvassdalen er sykkeltrasé	Merket 2012	Skilting
2	66 Vegårsheløypa mot Vedlausfjell		Merket 2011	Skilting
2	72 Tegardsvatn - Kleivvatn		Merket 2012	Skilting
2	77 Bispevegen fra Vegvisaren		Merket 2014	Skilting, infotavle
2	78B – 80 Markset – Krigsminnestien – Marksettjenna		Merket 2011/2013	Skilting
3	93 Myrkjerrdalen		Ikke merket	Merking/skilting
Statskog				
1	83 Risfjell – Marisheia	Populært utfartsområde	Merket 2019	Infotavle (på p-plass), utbedring av parkering

SKILØYPER

Vekting	Navn	Beskrivelse	Status	Tiltak
Kleivvann – Vestøl				
1	60 + 61 Vestøl lysløype	Lysløype og skiskytterarena,	Merket 2021	Skilting

		arbeidene fullføres sommeren 2022		
1	62-65 + 67-68 Fra P til Vestøl, Vestøl, Almenningsheia, Elstømyr, Almenningssteane, Kleivvatn		Merket i 2012	Skilting
1	Drivheia		Merket 2021	Skilting

TILRETTELEGGING

Tilrettelegging bidrar til økt ferdsel og trygghet for alle som ferdes. Rydding, merking, skilting og annen tilrettelegging må skje på naturens premisser.

- Utgangspunktet er at det skal foreligge skriftlig avtaler mellom grunneiere og tilrettelegger.
- Ved tilrettelegging skal det fokuseres på bærekraftige tilretteleggingstiltak.
- I tilknytning til beiteområder, bør selvlukkende grunder eller gjerdeklyv etableres.
- Ved merking og skilting skal Merkehandboka legges til grunn.
- Enkelte områder kan være belastet på grunn av mange brukere og ulike brukergrupper. Merking og skilting kan bidra til å kanalisere trafikken utenom de mest sårbare områdene.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Egenskapstabellen - Komplette regneark med registrering av både status, ønsker og behov

Vedlegg 2: Standard grunneieravtale